

פרשת בלק

תשפ"ה | גליון סט' | שנה ב'

שפת התורה

הוועד להפצת תורת הגה"ק בעל ה'ישמח לב' מפרוקירכען זיע"א ולמעלה בקודש

צבי לצדיק

הגה"ק המקובל רבי יצחק באנהארד זיע"א
תלמיד חבר למרן החתם סופר זיע"א

וזאת ליהודה

הגה"ק רבי יהודה הלוי זיע"א
אבדק"ק ניישטאדט
מגדולי תלמידי החתם סופר זיע"א

ישמח לב

הגה"ק רבי משה שמעון הלוי זיע"א
אבדק"ק יאקא ופרוקירכען
תלמיד למרן השבט סופר זיע"א

שפתי צדיק

• בשפתו יהגה •

בני ישראל אינם רואים חשיבות לדבוק באומות העולם

הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל (כג, ט). ביאור דבריו, כי עפר ורובע הם כנויין לגריעות ופחיתות, עפר ידוע כי ברגלים ידוש, וגם רובע הוא אותו צד בטבעו של אדם שנוטה לבמהיות, על דרך 'ארחי ורבעי' דרית' (תהלים קלט, א) לדעת יש מן המפרשים, עיין רש"י שם^א.

הנה כי כן בלעם בראותו רוח נבואה, איך יונהג ישראל אל ארבע פינות העולם, ובכל זאת לא יתערב בגוים, ולא יחדל להיות שוכן לבדו, אז תוכו מלא מתפלא והתפלא, והיה נחשב צדק זה של עמינו - שלא רוככו בשמן של הסתה ודברי פתוי ופיוס להיות עמהם לעם אחד, לא חבשו בפטיש של יד החזקה שהעמיסה עליהם גזירות ולחץ עד לא ניתן להספר, צדק זה של עמינו היה חשוב וספון ומאוד נעלה בעיניו עד שהחליט שאין ראוי להעלות על דל שפתים איהו פחיתות וגריעות ודקדוקי עניות באומה כזו שיצא כנוגה צדקה, בזה שעמדה בכל נסיונות ושמרה דתה וכל אותותיה, השמים פדות והבדל בינה לבין האומות הסובבים אותה, ואומה שהיא מצוינת בצדק וזכות גדול ונשא כזה, מי ומי שיהיה מן מבקרי המומין ומן הנקדנים ומן החוטטים ומגונים, לחפש צד גרוע ופחות באומה כזו, לא יעלה על דל שפת מבין ומשכיל, אשר רגש אנושי בקרבו^ב.

וזהו שאמר אחרי שגילה כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, כלומר שרואה עתידות, ומה שיהיה מרחוק בעתיד הצפון, הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, לא יבקש חשיבות בדבוק אל הגוים אחרים, ועד אחרית הימים יעמוד על עמדו, ומפורד ומפורד בין העמים על ידי דם ושנות מכל עם, לא יצלה ביד אומה ולשון לשדוד מהם קיומם להיות עם בפני עצמם ודתם תהיה דגל מחניהם, אם תשימו זאת נגד עיניכם, שבח זה ותהלה כזו, מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל מי יהיה עוד קנא ומתנשק, צד עין ומבקר מומין למנות ולחפש עפר יעקב, כלומר, צדדים פחותים וגרועים שבהם, כי ישתקע הדבר ולא יזכר, וכאשר אמרו חז"ל (נדרים סו) 'בנות ישראל נאות הן אלא שעניות מנוולות', הכוונה דהנה עניות דעת תורה, ולכן ראוי הן לנשיאות פנים לגעור בשטן המשטנים, ומזכיר כתמים המכהים זיו יופים^ג.

א. ברש"י 'ארחי ורבעי זרית - דרכי ורביצו ושכנו סבתת מחיצה שאין לי לעשות דבר בלא ידיעתך, זרית לשון זור זהב סביב' (שמות כה, א). ב. ראה בפרשת ואתחנן (ד"ה בן לא תתן וכו') ובחידושי על יבמות (ט: ד"ה ובימי מה שכתב רבינו בזה"ל: 'זיבמי חרפי אמרתי, שלקח שלמה מן האומות נשים לשם שמים, שביקש להפיץ אמונה ודת יהודית ביניהם ובימיהם, דהרי כל העם נגזר אחר מלכם, ובנקל היתה זאת שאם יצליח לגייז המלך, גם העם ילכו אחריו ויתייחדו, ועל ידי ההתחננות עם המלכים היה נראה לו להשיג חפצו זה, אבל לא מחשבותי מחשבותיכם וכי' אמר ה' (וישעיה נה, ח), כי הנפוך הוא אין חפץ לה' להרבות גוים עד ימי התיקון, ועד כי יבא שילה טוב שישכון יעקב בטח בידו, כי קשים גוים לישראל כספחת (קדושין ע"ג), יתר על זה, על ידי שביקשו התקרבות וכריתות ברית, תחת שיטו את הגוים לאמונת ישראל, המה ישראל יפלו ברשת ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם'. עכ"ל. ג. וכענין זה בספר מגלה עמוקות בריש פרשתנו, כי לא היה ביכולת בלעם לקלל, כי מראש צורים היה שלא יתערבו בני ישראל עם עשו, ויקרא שם המקום ההוא מחנים' (בראשית לו, ג), שלא להתערב זה בזה. ד. הערת הר"ה ג"ר אלעזר עקיבא בינעטע שליט"א: ובה יש לפרש מקרא (שמות לו, טו) 'ובמה יודע אפוא שכיבתי את וכו' ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה', כי אז מציאת חן והשראת השכינה אם עם ישראל נפלינו מן האומות. והוסיף הגר"י זינגער זצ"ל, על פי מה שכתב בהפסדה (מכ"ה, ח) 'עמי זכור אני מה יצק בלק מואב' וכו', שרצה לקללם ומה ענה בלעם מן השיטת עד הגלגל שאיו הם במצב כזה בין האומות כוונתו שביטוי לגלגל שרצו להנותן את ישראל, ואפילו הכי 'למען דעת צדקות ה' שישאל לא יתערבו באומות ומתחלה אין אופן לקללם. ודו"ק.

כיון שהם באחדות הם ראויין לתורה

וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים וגו', מה טובו אהליך יעקב (כד, ב-ה). ונראה על פי דברי התנא במשנה (עוקצין פ"ג מ"ב) 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (כט, יא) 'ה' עוז לעמו יתן' ה' יברך את עמו בשלום'.

והכוונה שרצה הקב"ה ליתן להם התורה ובדרך אותם תחלה בשלום, דלולי זה לא היו ראויין לקבלת התורה, כדאייתא באבות (פ"ג מ"ז) דאם אין דרך ארץ אין תורה, על כן כאשר ראה בלעם את ישראל שוכן לשבטיו דהינו שהם באחדות ובשלום, התחיל לומר מה טובו וכו' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות (סנהדרין קה) שעשכשו ראויים לכך.

ה' אלקיו עמו ע"י שורדים לעומקה של הלכה

ה' אלהי עמו ותרועת מלך בו (כג, כא). המשך ענין וכפל הלשון קשה להלמו. ונ"ל דרך רמז דהכי פירושו, ע"י שעוסקים בתורה ועושים את עצמם כחמור למשא עד שורדים לעומקה של הלכה ומוציאין דין לאמתו, וזה ה' אלקיו עמו כמו שאמרו רז"ל (סנהדרין צג) על הפסוק בידו 'זה' עמו' (שמואל א' טו, יח) שהלכה כמותו בכל מקום. וזה ותרועת מלך בו, צא חשבו 'מלך' במלואו מ"ם למ"ד כ"ף גימטריא חמ"ר, ע"י שעושים את עצמם כחמור למשא.

או יש לומר תרועת מלך בו ע"י עסק תלמוד

תורה ברבים, כמ"ש (תהלים קמט, ו) 'דוממות אל בגרונם וחרב פפיות בידם', 'פפיות' היינו ע"י הרבה פיות שעוסקים בתורה, וזה שמסמך ליה (שם פסוק ו-ט) 'לעשות נקמה בגוים וגו' משפט כתוב, ר"ל כדכתיב (ויקרא כו, ח) 'ורדפו עמי חמשה מאה ומאה רבבה ירדופו', ועיין רש"י שם (ד"ה חמשה) דאינו דומה מועטין העושים מצוה למרובים העושים מצוה. וזה שמסמך ליה 'הדר הוא לכל חסידי', כמ"ש (משלי יד, כח) 'ברב עם הדרת מלך'.

א. בהרבה ספרים. ב. במדרש תנחומא: 'עד הגל הזה' (בראשית לא, נב) זה שאמר הכותב 'ותלחץ רגל בלעם אל הקיר' (בסדר כב, כח), 'הגל' הוא הקיר לפי שעבר בלעם את השבועה שנשבע ליעקב, שנאמר (שם) 'אם לא תעבור את הגל הזה ואת המצבה הזאת לדעה', ובלעם זה לבן שנאמר 'ארמי אובד אבי' (דברים כו, ח), ועל שבקש כללות ישראל נקרא ארמי שנאמר ולכה וזעמא ישראל לכך נפרע הקיר ממנו לפי שהוא העד על השבועה כדכתיב 'יד העדים תהיה בו בראשונה' (דברים יז), וכן הוא בתרגום יונתן (כב, ה - לא, ח) ע"ש. ג. מלשון ארמי. וכן כתיב כאשר בא אליעזר עבד אברהם להביא את רבקה אחות לבן לצורך נשואי יצחק ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור' (בראשית כד, י). ד. ברמב"ן: 'לא הביט און ביעקב - יאמר שלא הביט השם און ושקד ביעקב ולא ראה בהם עמל וכעס שיעשו לפניו, ועל כן הוא עמם, ותרועת מלכותו בהם כי יריע אף יצריח על אויביהם יתגבר, זה דעת רבי אברהם ונכון הוא. ויתכן עוד לפרש, כי 'און' במקום הזה כמו 'תחת און ראתי אהלי כוש' (תהלים קכ, ג) ועמל כמותו, וכן 'תחת לשונו עמל ואון' (תהלים י, י), כזו ושקד, כי הדבר שלא יהיה ולא יבא כי שקד הוא יקרא און ועמל, בעבור שלא יגיע לאדם ממנו רק העמל. יאמר הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה, כי לא הביט אדם ביעקב ולא ראה איש בישראל און ודבר כזה, אין בטחונם שקד ואין תוחלתם נכזבת, אבל כל ברכותיהם ובטחונם יתקיימו לעולם'. עכ"ל. ה. ראה באבות: 'דבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה, אם אין חכמה אין יראה, אם אין יראה אין חכמה' וכו'. וראה ברשב"ץ (שם) דתלמוד חכם הבקי בתורה ואינו מתנהג בדרך ארץ כלומר בהתנהגות הראויה בין בני אדם, אין קיום לתורתו, כיון שהיה מנוגדת למעשיו, ולכן במשך הזמן בודאי ישכח ממנו. וראה בספר פתח לעינים, שרבי אלעזר בן עזריה הוצרך להזהיר שאם אין דרך ארץ אין תורה, כיון שהוא נתן רשות לכל מי שירצה להכניס לבית המדרש אפילו אותם שאין תוכו ככור, כדאייתא בברכות (כח) ובניגוד לרבן גמליאל שהיה מרביז 'כל תלמיד חכם שאין תוכו ככור, לא יכנס לבית המדרש', ולכן הוצרך רבי אלעזר בן עזריה להזהיר שלימוד תורה בלא דרך ארץ אין לו קיום.

האיך אשיב הברכה שכבר אמרתי עליהם מקדמת דנא

הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה (כג, כ). המפרשים נדחקו בזה, שהוא כפפל ענין.

ולעניות דעתי נראה על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל (מדרש תנחומא רצא י) שבלעם הוא לבן הארמי, וגם כאן 'מן ארם' ינחני בלק ומהררי קדם, ולבן בייך את רבקה אחותו 'אחותיני את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער שונאלי' (בראשית כד, ט).

ועתה אמר בלעם שהוא לבן כפפל, עכשיו קבלתי צווי מאת הש"ת לברכם, וגם מקדמת דנא כבר ברכתם, ואיך אשיב את הברכה אשר כבר אמרתי עליהם, נמצא ברך לקחתי קאי על שצוהו הש"ת עכשיו, וברך קאי על הברכה שברכם כבר בהיותו לבן.

כיון שאין מתלוננים בישראל ד' אינו מסתלק מהם

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו (כג, כא). עיין רמב"ן בפירוש מלת 'און' - 'ועמל'. ולפי דרכו אומר, דאין בישראל קשי יום המתלוננים על מזלם הרע שכל תוחלתם נכזבה לאמר מה בצע כי שמרנו משמרתנו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות, ואין בהם מן המתלוננים ומתרעמים מפני שלא עלתה בידם מה שקונו ובקשו.

ועל זה סיים שפיר ה' אלקיו עמו, והוא על דרך מה שאמר שלמה המלך ע"ה 'ונרגן מפריד אלוף' (משלי טו, כח), ופירש רש"י שם 'ועל ידי ריגונו ותערומתו הזאת לרעה', ובלעם זה לבן שנאמר 'ארמי אובד אבי' ומכלל הן אתה שומע לאו, דמי שאינו נרגן ואינו מתרעם על מדותיו - אין אלופו של עולם נפרד ממנו, וזה שאמר הכא דמחמת שלא ראה נרגנים ומתלוננים בישראל, ה' אלקיו עמו ואינו מסתלק מהם.

עוד יזכור לנו

מדור מיוחד להנצחת נכדי רבינו זיע"א

יום השבת - טז' בתמוז

הגאון רבי יהודה זצ"ל מטשארנא. בן רבינו הגה"ק רבי משה שמעון הלוי זיע"א.

וזוגתו מרת שרה בת מוה"ר נחום (גרינוואלד) ע"ה הי"ד.

נעקדו על קידוש ה' בשנת תש"ד

שלשלת הדורות: הגאון רבי יהודה הלוי זצ"ל בן רבינו הגה"ק זיע"א.

ת.נ.צ.ב.ה

צאתכם ובואכם לשלום

ברכת צאתכם ובואכם לשלום שלוחה לאיש יקר שביקרים ה"ה

הרה"ג ר' מנחם שמעון זינגער שליט"א

תומך תמידי בהפצת תורתו של רבינו הגה"ק זיע"א

לרגל חזרתו לארץ מושבו בעיר הבירה לאנדאן לאחר כמה שנים של הרבצת התורה בארץ ישראל

יה"ר בזכות החזקת והפצת תורתו של רבינו זיע"א תזכה לשבת בקרן בן שמן נחלה שפרה להם, אמן כן יהי רצון.

המברך אחיק

אברהם יהושע זינגער

בשם כלל קוראי גליון 'שפתותם' שיחי' בארה"ק ובחו"ל

סדרו, כי יצא הקול המושיע בא שְׁשִׁים עקשים למישור, תכלית זה הוא שישים מטרה לנגד עיניו לא נצחון חרב ומלחמה, וגם בזה עובר על תנאי שהתנה עם יעקב כי אינו עובר לרעה מוחלט, רק להביא הנחת דעת ליושבי מואב.

לכן הגל הזה שהוא הקיר, העיד בו שמחשבתו לרעה, כי להשמיד בלבבו, וקיים מיד הצווי יד העדים תהיה בו בראשונה.

לא מצא שום פסול אצל בני יעקב

זה שלש רגלים (כב, כח). פירש רש"י (ד"ה ויוסף) רמז לו ג' אבות¹, וראיתי במדרש תנחומא (סי' יב) ג' פעמים הקדימו המלאך, הא': היה רוח מכאן ומכאן, שנאמר (שם, כג) 'ותט וכו' ותלך בשדה', הב': לא יכלה לזוז אלא מצד אחד, הג': לא יכלה לנטות ימין ושמאל, ומה היו הסימנים, דכשזה בלעם בקש לקלל בניו של אברהם - מצא מכאן ומכאן בני ישמעאל ובני קטורה, בקש לקלל בני יצחק - מצא מקום מצד א' שזה ישמעאל, ועל זה כתיב (שם, כה) 'ותלחץ אל הקיר', וכבקש לקלל בני יעקב ולא היה בהם שום פסול לא היה לו לנטות ימין או שמאל.

ואפשר דזה מרומז בדברי רש"י שרמז לו זכות ג' אבות שלא יכלה לזוז משום צד, מאחר שהראה לו זכות ג' אבות.

זאת ליהודה

ו. ראה להלן ד"ה הנה ברך לקחתי וגו' שהביא רבינו רמז דלכן היינו בלעם, מכתוב 'מן ארם ינחני בלך ומהררי קדם', ו'ארם' הוא מלשון 'ארמי'. וכן כתיב כאשר בא אליעזר עבד אברהם להביא את רבקה אחות לבן לצורך נשואי יצחק 'ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור' (בראשית כד, י).² במדרש תנחומא: 'עד הגל הזה' (בראשית לא, כג) זה שאמרה הכתוב 'ותלחץ רגל בלעם אל הקיר' (במדבר כב, כח), 'הגל' הוא הקיר לפי שעבר בלעם את השבועה שנשבע ליעקב, שנאמר (שם) 'אם לא תעבור את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה', ובלעם זה לבן שנאמר 'ארמי אבד אב' (דברים כ, ה), ועל שבקש לכלות ישראל נקרא 'ארמי' שנאמר (להלן כב, י) 'ולכה זוועמה ישראל', לכן נפרע הקיר ממנו, לפי שהוא העד על השבועה כדכתיב 'יד העדים תהיה בו בראשונה' (דברים יז, י). וכן הוא בתרגום יונתן (כב, ה - לא, ח). ע"ש. ח. ברש"י: 'וגרשתיו' - מן העולם. ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ, איני מבקש אלא להסייע מעלי, ובלעם היה שונאם יותר מבלק'. עכ"ל. ט. ברש"י: 'סימני אבות הראהו', עכ"ל. י. במדרש תנחומא: מה ראה לקדמו ג' פעמים, סימנים של אבות הראהו כאן, עמד לו בראשונה והיה ריוח מיכאן ומכאן, שנאמר 'ותט ותלחץ אל הקיר' (שם, כה), בשניה לא יכלה לזוז אלא מצד אחד, בשלישית אין דרך לנטות ימין ושמאל, ומה היו הסימנים, אם אילו ביקש לקלל בניו של אברהם, היה מוצא בני ישמעאל ובני קטורה מיכאן ומכאן, ביקש לקלל בניו של יצחק היה מוצא בניו של עשו לצד אחד ותלחץ אל הקיר, אלא בניו של יעקב לא מצא בהן פסולת ליעב בהן, לכן כתיב בשלישית במקום צד. 'ותרא האתון את מלאך ה' ותרבץ תחת בלעם וגו' ויך את האתון במקל' (שם, כו), על בזיון שבייתה אותו.

השמחה במעונם

לידידנו נכדי רבינו זיע"א

הרה"ח ר' שמעון יצחק גרויז שליט"א (חתן מוה"ר בנימין פאשקוס ז"ל)

הרה"ח ר' עקיבא גרויז שליט"א

הרה"ח ר' דוד פורייס שליט"א

ירושלים - בני ברק

לרגל הולדת הנינה/הנכדה/הבת בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלוציכם, אמן.

הרה"ח ר' יהודה בנדיקט שליט"א

(חתן מוה"ר מנחם צבי רוזנבורג ז"ל)

הרה"ח ר' שאול בנדיקט שליט"א

בני ברק

לרגל הולדת הנכד/הבן בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלוציכם, אמן.

הרה"ח ר' אלעזר עקיבא פאשקוס שליט"א (בן מוה"ר בנימין פאשקוס ז"ל)

הרה"ח ר' יעקב אהרן פאשקוס שליט"א

הרה"ח ר' אליעזר זוסיא מייער שליט"א

וויליאמסבורג - בארא פארק

לרגל הולדת הנין/הנכד/הבן בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלוציכם, אמן.

הרה"ח ר' משה שמעון רוזנבורג שליט"א

(בן מוה"ר מנחם צבי ז"ל)

הרה"ח ר' יהודה דוב רוזנבורג שליט"א

ירושלים - בני ברק

לרגל הולדת הנכד/הבן בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלוציכם, אמן.

הרה"ח ר' יהודה דוב רוזנבורג שליט"א (בן מוה"ר מנחם צבי ז"ל)

בית שמש

לרגל אירוסין בנו הבה"ח שאול הי"ו

בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לבנות בית תורה בישראל על התורה והיראה אמן.

הרה"ח ר' הלל רוזנבורג שליט"א

(בן מוה"ר מנחם צבי ז"ל)

הרה"ח ר' ישראל משה רוזנבורג שליט"א

בני ברק - ירושלים

לרגל פדיון הבן לבנו בכורו היניק שמחה

בונים שיחי' בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלוציכם, אמן.

המברכים ומשתתפים בשמחתכם

אמן 'שלא אכ' פרויקט